

JARMARK (182) *sb m*

jarmark (178), **jermark** (4); *jermark ZapMaz* (1); *jarmark : jermark Mqcz* (17 : 1), *Calep* (2 : 2).
Oba a jasne; e z tekstu nie oznaczającego e.

sg N jarmark (12). ◊ *G jarmarku* (22). ◊ *D jarmarkowi* (1). ◊ *A jarmark* (41). ◊ *I jarmarki(e)m* (7).
◊ *L jarmarku* (13). ◊ *pl N jarmarki* (27). ◊ *G jarmarków* (10); -ów (8), -(o)w (2). ◊ *D jarmark(o)m*
(1). ◊ *A jarmarki* (21). ◊ *L jarmarkach* (23), *jarmarcéch* (3), *jarmarkoch* (1); -ach : -éch *LibMal* (2 :
1), *UstPraw* (3 : 1), *SarnStat* (13 : 1); -ach : -och *Calep* (1 : 1); ~ -ach (13) -äch (4), -(a)ch (6); -äch
Leop (2); -ach : -äch *UstPraw* (2 : 1), *SarnStat* (11 : 1); -éch (1), -(e)ch (2).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. *Targ odbywający się regularnie w określonych terminach ustalonych dla poszczególnych miejscowości specjalnym przywilejem; nundinae BartBydg, Mqcz, Calep, Cn, Vulg, JanStat; mercatus Mqcz, Cn, Vulg; forum JanStat; nundina, panegyris nundinarum, trinundinum, trinurn nundinum Cn* (180) : *Nundinae, mercantium publicus conventus ad merces vendendas et emendas, yarmarky BartBydg* 99; *LibLeg* 6/117v; *RejRozpr* H3v [2 r.], Iv; *RejKup* e3v, f2v; *Item zeznal yłch od yarmarku do Iarchodzacz kradl czągo łyżą mógl dorwacz LibMal* 1545/95v; *po yarmarczech czenłto chodziel stem Iacubem y kradli wyelye LibMal* 1553/173, 1545/94, 96 [2 r.], 1547/128, 129, 130, 1550/154v, 157 [2 r.]; *Kártáginfcy kupcy thwoi/ mnoštwn wlfch bogactw/ Srebrem/ Zelázem/ Ceną/ y Ołowem/ nápełniáli iármárki twoie [repleverunt nundinas tuas]. Leop Ez* 27/12; *UstPraw* F4, F4v, K2v; *RejZwierz* 102; *Miřtrz Prufki s Krzyżaki řwymi przywiořdźy lud wielki z Niemiec obegnał miáłto Gdańłko ná dzień S. Dominiká kiedy nawiętźy ziazd byyva ludzi ná iármárk BielKron* 370, 451; *Liguriae non procul a Genna, et Sabatia vada dicuntur, Lugowáte mieyřcá/ Błoniá albo płonne polá/ przy ktorych przed tym yármárki miewano. Mqcz* 362c, 77d, 103b, 217c, 251c [4 r.]; *GórnDworz* P5; *ActReg* 148; *Nundinariuř – Do iermarku, przinalezaci. Calep* 709b, 198a; *We młyniech wieprze/ Woły do kuchniey y do iármárku GostGosp* 168, 42; *Przywileie Miáłtam y Miáłteczkam ná řpráwowanié Iármárków [pro nundinis habendis JanPrzyw* 47] *zwykły bydź dawáné: które w łobie zámykáią wolną moc tárgowaniá/ przedawániá/ y kupowaniá SarnStat* 946; *Kupcy Poznánfcy zwykli zbrániáć: áby czáfu Iármárku [tempore nundinarum JanPrzyw* 47] *pořtronni Kupcy y ini/ ktorzy nie řá mieřczánié Poznánfcy/ nie przedawáli po kęfu ná funty y łokćie kupi řwych. SarnStat* 946; *A ktemu/ káždemu komu gdje bliźy/ ábo gdje będzie chciał/ do tych Iármárków ich miáłt ná té Iármárki będzie mu wolno woły gnáć. SarnStat* 1232; *Spráwiedliwoř w mieřćiech řkádowych y ná Iármárkách przereczonych z káždęgo kupieckięgo człowieká/ iákięgoźkolwiek řtanu/ ma bydź czyniona práwem gořćinnym SarnStat* 1234, 289 [3 r.], 292 [2 r.], 296, 729, 946 (32); *CzahTr* L3; *GořCast* 46; *Gdy po iármárku bywa/ gdy kramnice znořzą [złodziejek nowotny] Vmiáta pod budámi; chocia go nie prořzą. KlonWor* 36, 8, 20.

W porównaniach (2): *Nuř zálie Fryřtówánié/ z Kommifřiy rotunki/ Poydą by ná Iármárku s kálety wiárdunki. BielSat* Ev [idem] *BielRozm* 33.

W połączeniu z nazwą miasta (w L), lub przymiotnikiem od nazwy miasta [jarmark + przydawka (14), *przydawka + jarmark* (3)] (7 :10): *Item powyedzial yłch therařch przed yarmarkiem pyzdrkym řpychlyerzř wpyřzdrach pyotrek chczyal vylupicz LibMal* 1543/75, 1543/68, 1547/128v, 1550/156,

156v, 157, 1554/183; Iako fie niedawno trefiło/ chodząc w Iármárk Lubelŕki miedzy kramy trzye czyści pácholcy *GórnDworz* O3v; We Szremie cztery Iármárki roczné. Plérwŕzy ná święto świętego Erázmégo/ miáfto Iármárku w Budŕtaćie [*Ioco nundinarum in Budsthed JanStat* 1041]: który tám zwykł bywáć ná święty Ian Krzćiciel, *SarnStat* 1227, 106, 1227 [2 r.], 1228 [3 r.], 1229. Cf »jarmark frankfordzki«.

W połączeniu z określeniem terminu jarmarku [w tym: z nazwą święta (4), postny (a. chudy, a. wstępny) jarmark (5)] (9): duo anni fient, sabbato ante medium Quadragesime. alias przeth chudym gyermarkyem. *ZapMaz III T* 1/180v; Item powyedzial ze włowiczu lyatlioŕz wyarmark na łzwyethá Lucia pyącz zlotich vkradl *LibMal* 1547/129; Item zeznal dobrowolnye yŕch wyarmark łwyenthego michála theráŕz przeŕli [...] do Budi Jacuba Korba [...] wyerzŕchem yeŕth łzyá wdarł. *LibMal* 1551/158v; Budá kramna Jaduigi Cerwowey theŕz na Rynku wyarmark poŕthny theráŕz báda dwye lyeczye wyerzŕchem wilupill *LibMal* 1551/159, 1543/73v, 1545/98v, 1540/149v, 1553/177; w Krzepicách. Plérwŕzy Iármárk *poŕt Laetare. SarnStat* 1232.

W połączeniu z wyrazami: przeszły (4), terazniejszy (2), niniejszy (1) służy do określania czasu jakiegoś wydarzenia (7): Item wypyŕzdrach przeŕlego yarmarku myecz vkradli *LibMal* 1543/75; Item powyada yŕch na yarmark theráŕz nynyeyŕŕchi do Gnyezna myall yŕcz wolya na kradzyeŕz *LibMal* 1547/131; Iŕch dnya yednego przed yarmarkyem theráŕznyeyŕŕchym poŕnanŕkym v Sebaŕtiana wŕufŕczynym domu na Nowey Grobly wzyal znamoŕcz zyendrzeyem *LibMal* 1554/183, 1550/153 [2 r.], 156, 1551/158.

W połączeniach szeregowych (7): BELá zięć krolá Polŕkiego Mieŕzká [...] iármárki/ y wŕzelkie kupiectwá y tárgi vŕtháwił. *BielKron* 300v; Panegyris, Nundinae Athenis quae quinto quoquae celebrantur anno, Známienny ziazd/ liem/ albo yármárk. *Mącz* 275b, 263a; PRZYWILEIE KORONNE, Y MIAST KORONNYCH Z łrony Wolnoŕci/ Praerogátyw/ Iármárków/ Skłádow/ Drog kupieckich Podwod/ Szofow/ y innych podatkow *SarnStat* 881, 289, 1229, 1233.

Przysłowie: Bo tám iuž dobry y w iármárk nie bywa. *RejZwierc* 222.

Zwroty: »na jarmark jechać (a. jeździć, a. wyjeźdźać, a. zjeźdźać się); po jarmarkach jeźdźący« [*szyk zmienny*] (7; 1): Themv theŕz kapuŕkyemv vkradl kopá do Thorunya na Jarmark łnym yadacz *LibMal* 1548/140, 1548/144v; *RejKup* e4v; *BielSat* D3; *HistRzym* 87v; Ani fie bábá wdáie w rzecz z temi łzáfárki/ Gdy iedzieŕz ná Podgorze z kramem ná iármárki. *BielRozm* 28; Nundinator – Poiermarkoch iedzaci. *Calep* 709b; *CzahTr* L3v.

»kupować na jarmarku« [*szyk zmienny*] (3): *RejZwierc* 100; wŕzákož wino becžką/ korzenie kámienny / y inne rzeczy do łwey potreby całkiem kupuy ná wielkim iármárku/ álbo ná wŕáŕnym łkládzie. *GostGosp* 152; *SarnStat* 1232.

»jarmark odprawić« (3): Kupieez [!]/ proŕy aby mógl Iarmark odprawyć a łpowiedáć łię. *RejKup* f2, e4; *Gost* 66.

»odwołać jarmark« (1): prohibere mercatum, Odwołać yármárk. *Mącz* 217c.

»na jarmarku przedawać, przedawanie, przedawany« = *in foris vendere, venditio in nundinis JanStat* [*szyk zmienny*] (4 : 2 : 2): Ná Iármárkách/ łokćiami/ funty etc. wolno przedawać. *UstPraw* F3v, K2v;

aby było wolné przedawánié rzeczy wżyfłkich ná funty y łokcie ná Iármárkách w mieściéich y w miálfteczkach *SarnStat* 1229, 292, 674, 946 *marg*, 1122, 1229.

»na jarmarku targować« (1): Edicto mercatu vendere, Ná wywołánym yármárku tárgować. *Mącz* 87b.

»jarmark ustawić, ustawiony« = *forum instituere JanStat*; *nundinas instituere Mącz* (3 : 2): *BielKron* 300v; *Nundinas instituere, Iármárk vltáwić. Mącz* 413c; *SarnStat* 1228 [3 r.].

»wykładać (a. wyłożyć) na jarmarku« = *proposuere in mercatu a. nundinis Vulg* [szyk zmienny] (4): Dan/ y Grecya/ y Mozel ná iármárkach twoich/ wykładáli Zelázo vrobione foremnie *Leop Ez* 27/19, *Ez* 27/16, 17, 22.

»wywoł(aw)ać, wywołany jarmark« (2 : 1): *Mercatum indicere, vel, Instituere, Wywołać yármárk. Mącz* 217c, 87b [2 r.].

Wyrażenia: »główny jarmark« (2): aby żaden Noremberczánin/ álbo inży obcy kupiec/ nieśmiał w Krákovie krom głównych Iármárków towárów fwych przedawác *SarnStat* 960, 959.

»jarmark frankfordzki« = *slynnne targi księgarskie* (1): Iuż temu kilká Iármárkow Fránckfordłkich minęło/ iáko mi połyłaią Registr kłiąg nowych/ ktorych támże ze wżyfłkich ftróⁿ wielki fklad bywa. *ReszPrz* 67.

»jarmark roczny« = *fora annualia, nundinae annuales JanStat* (3): W máłéy Polfcze w miálfteczku Krzepicách, tákże iné czwórzy Iármárki roczné, dla przedawánia y kupowánia wołów vltáwilifmy. *SarnStat* 1228, 1227 [2 r.].

»jarmark walny« (1): do cudzożiemcow y inych Koronnych obywatelów/ [*kupcom towary wolno zbywać*] na Iármárkách tylko wálnych/ ktorzy tám przyiáda/ álbo fprawce fwé pózłá. *SarnStat* 1230.

»wielki jarmark« (2): *Mercatus, huius mercatus, Skład/ Miáfto* gdzie dla wielkich yarmárków kupie skłádáyá Graece εμψόριου *Mącz* 217c; *GostGosp* 152.

Szeregi: »jarmark i kiermasz« (1): Zadny Iarmark y kiermałz Gdzie tego wina niemałz Z a nicz nieftoi v nas *LudWieś* B5.

»jarmark, (albo, i) targ« = *forum et nundinae JanPrzyw* [szyk 9 : 6] (15): aby zadny nyefzmyal za granyczá chodzicz okrom gofczyncza Tho do Myasth gdzie Iarmarki albo thargy bywayá *LibLeg* 6/118v, 6/117 [2 r.]; Item a novem veniunt *Nundinae, Iármárk/ Roczny targ Mącz* 251c; *Calep* 709b; *GostGosp* 66, 140 [2 r.]; *SarnStat* 289 [2 r.], 500, 946, 947; Nuż Iármárki/ tárgi/ hándle/ y póspolite vgody ábo fprawy/ á kiedy częftłze iáko w świętá? *PowodPr* 52, 52 *marg* [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*].

Wyrażenia przyimkowe w funkcji przysłówka: w czasie jarmarku (18):»pod jarmarkiem« (2): Item powyada yfch w warczye thak rok thefz pyenyadze wibyeral skalyeth pod yarmarkyem. *LibMal* 1547/129, 1547/126.

»w jarmark« (16): v Czarnich mnychow wklastorze prziftawká Czánowa vkradł thá przedal konviłsarcze ze wrocławyá wyarmark za trzi pulgrofchky *LibMal* 1547/137; lyathofz wyarmark fzwynthego Jana pobrall michala zida zgnyezna dwye albo trzi mylye od poznanya na boru *LibMal* 1553/177, 1546/112v, 1547/128v, 129, 153 [3 r.], 156v (11); W káždym miefćie w iármárk

wolno káždemu ná miárę na wagę przedáwác. *UstPraw* F4, F3v; *GórnDworz* O3v; *Nundinis urbem revisitabant*, *W yermárk miáło náwiedzáli*. *Mqcz* 495c; *RejZwierc* 222.

W przen (3) : Miefzek mu [*papieżowi*] fię też iuż bárzo fkurczyć muśi/ gdy iego indulty nie płácą/ y one iármárki wftály/ kiedy pirwey kupczył Byfkupftwy Arcybifkupftwy/ opáctwy/ one po fwey woli przedáwáiác *NiemObr* 161; [Aleć ci poczytáli sobie błáżeńftwem żywot nász/ á wiek człowieczy za jármárk pożyteczny/ że więc mowiá/ ifz z kąd iedno możem/ chociafz ze złego/ zyfk tobie czynić mamy. *BudBib Sap* 15/12 (*Linde*).]

W połączeniu szeregowym (1): Bog Lutera przeciw niezbożnym iármárkom frymárkom y infzym kupiectwam Papieskim pobudził *CzechEp* 417.

Zwrot: »jarmark odprawić« (1): Bo iáko fie wyráził/ s twoiey powinności/ Iuż lżejfy funtem będyeł/ ná káżdey zacności. Ale gdy równą wagę/ w fwych fprawach wftáwił/ Wierz mi iż czyfty iármárk/ á tanie odpráwił. *RejZwierz* 111v.

2. *Upominek przywieziony z jarmarku; nundinum Cn* (2) :

Zwrot: »kupić jarmark« (1): Który mu kupić iármárk obiecował/ Gdy fie do miáftá ráno wypráwował. *KochFrag* 28.

W przen (1) : A fnaż káždy ocyec kthory fyná fwego zá dzyećińftwá yełcze nye zápomoże tem yármárkyem [*nauką*]/ radby yey pothym zaplácił [...] yedno yuż będzie pozno. *GliczKsiąż* M5v.

Synonim: 1. *targ*.